

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

СПЕЦІАЛЬНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК
МІЖНАРОДНІ ЧЕЛПАНІВСЬКІ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИТАННЯ

№ 2, Книга 2, Том I (24), 2019 р.

Тематичні рубрики випуску:

Переддрук ISBN
23374

МІЖНАРОДНІ ЧЕЛПАНІВСЬКІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИТАННЯ

Читання: історичні аспекти становлення

Становлення людини, суспільства і культури
вміли третього тисячоліття

Психологічні, педагогічні та організаційні
умови запровадження європейських
стандартів освіти в Україні

Соціальні аспекти буття людини

ISBN 2337-7744

Переддрук ISBN
23374

Вип. 2, Том I (24), 2019 р.

УДК 378.1
378.4

Рекомендовано Науково-методичною радою Східно-Європейського Інституту Психології (Україна - Франція). Протокол № 5 від 15 травня 2019 року

Видання здійснене за сприяння Міжнародної Експертної Агенції "Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології (Україна - Франція)

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Генрик Собчук (Польща), Вашуленко М.С.,
Бех І.Д., Виговська О.І., Анджей Мірські (Польща), Марія Гренвальд (Польща),
Габріеле Сімончіні (Італія), Рубцов В.В., Гусева О.П., Серова О.Є.,
Ляшенко О.І., Коцур В.П., Марцинковська Т.Д.

Відповідальний редактор випуску:
доктор психологічних наук, професор Маноха І.П.

Всеукраїнський науково-практичний журнал "Директор школи, ліцею, гімназії" -
Спеціальний тематичний випуск "Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні
читання". - № 2. - Кн. 2. - Том I (24). - К.: - Гнозис, 2019. - 320 с.

All Ukrainian Scientific-Practical Magazine "Principal of School Liceum Gymnasium" -
Special Thematic Issue "International Chelpanov's Psycho-Educational Reading". - № 2. - Book
2. - Volume I (24). - К.: Gnosis, 2019. - 320 p.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №16427-4899р від 20.01.2010 року.

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних
та філософських наук наказом МОН України від 07.10.2016 № 1222.

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України
з психологічних наук наказом МОН України від 11.07.2016 № 820.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців різних сфер гуманітарного
знання. Представлені історичні аспекти становлення психології як самостійної науки та
роль Г.І. Челпанова у цьому процесі наприкінці XIX - на початку XX століть. Здійснений
огляд новітньої педагогіки як технології плекання довшеної особистості. Психологія
XXI століття представлена у сукупності її здобутків та перспектив, теоретичних пошуків
та емпіричних надбань. Філософія людини, суспільства і культури постала у контексті
найбільш актуальних проблем, що визначаються як змістові виміри третього тисячоліття.
Ще один актуальний тематичний напрям вміщених у збірнику матеріалів - психологічні,
педагогічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів вищої освіти
в Україні.

Для фахівців-освітян, педагогів, психологів, філософів, науковців, дослідників
психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні
та за її межами.

ISSN 2309-7744

- © Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова, 2019 р.
- © Східно-Європейський Інститут Психології
(Україна - Франція), 2019 р.
- © Міжнародна Експертна Агенція "
Консалтинг і Тренінг", 2019 р.
- © Видавництво "Гнозис", 2019 р.

РУДЕНКО Н.М.,
кандидат психологічних наук,
доцент, кафедра педагогіки і
психології (дошкільної
та корекційної)
імені проф. Т.І. Поніманської,
Рівненський державний
гуманітарний університет,
м. Рівне, Україна

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ДЕФЕКТОЛОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Концептуальні засади загальнопедагогічної та методичної підготовки дефектологів до формування особистості дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР) включають: необхідність виховання у педагогів ставлення до себе як до суб'єкта виховного процесу засобами інтеграції фахових дисциплін, наповнення гуманістичними смислами навчальної практики студентів та залученням їх до науково-дослідницької діяльності. Визначаються критерії, показники, типи та психолого-педагогічні умови оптимізації дидактичного процесу з формування означеної готовності дефектолога. Особистісна та професійна компетентність розглядається як складова цієї готовності.

Ключові слова: професійна підготовка педагогів спеціальної освіти, готовність дефектологів до формування особистості дітей з ЗПР, гуманістична педагогіка, суб'єкт-суб'єктна взаємодія.

Концептуальные основы общепедагогической и методической подготовки дефектологов к формированию личности детей с задержкой психического развития (ЗПР) включают: необходимость воспитания у педагогов отношение к себе как к субъекту воспитательного процесса средствами интеграции профессиональных дисциплин, наполнением гуманистическими смыслами учебной практики студентов и привлечением их к научно исследовательской деятельности. Определяются критерии, показатели, типы и психолого-педагогические условия

оптимизации дидактического процесса по формированию означенной готовности дефектолога. Личностная и профессиональная компетентности рассматриваются как составляющие этой готовности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка педагогов специального образования, готовность дефектологов к формированию личности детей с ЗПР, гуманистическая педагогика, субъект-субъектное взаимодействие.

The conceptual foundations of general pedagogical and methodological training of defectologists for the formation of the personality of children with time-lagged psychical development (TLPD) include: the need to educate teachers to treat themselves as a subject of the educational process by means of integrating professional disciplines, filling the students with humanistic meanings of educational practice and engaging them in research activities. The criteria, indicators, types, and psychological and pedagogical conditions for optimizing the didactic process for the formation of the defectologist are determined. Personal and professional competence are considered as components of this readiness.

Key words: professional training of teachers of special education, readiness of defectologists for the formation of the personality of children with TLPD, humanistic pedagogy, subject-subject interaction.

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх педагогів в руслі ідей гуманістичної педагогіки є надзвичайно актуальною в умовах сьогодення, адже невтішні дані статистики ВОЗ про постійне збільшення числа дітей, що мають різні форми відхилень у фізичному, психічному, а також мовленнєвому розвитку обумовлює нагальну необхідність кваліфікованих кадрів. В нашому дослідженні ми зосереджуємо увагу на підготовці майбутніх педагогів – фахівців в сфері спеціальної освіти. Гуманізація ставлення сучасного українського суспільства до осіб із проблемами в розвитку, яка виявилася спочатку в ідеях інтеграції, а пізніше – в державній політиці інклюзії в освіті та усіх інших сферах соціального життя, внесла суттєві зміни в про-

фесійну діяльність педагогів з сфери і педагогів у сфері спеціальної освіти дефектологів, зокрема. Ціткуючись, помірно, що у зв'язку з цим деякі фахівці системи спеціальної освіти Сучасній системі корекційно-освітніх послуг сьогодні вкрай необхідні педагоги-професіонали, здатні виконувати завдання всебічного гармонічного розвитку особистості дитини з особливостями розвитку, психолого-педагогічного розвитку, соціалізації, адаптації особистості підростаючої людини до її власних потреб, навчання та виховання майбутніх повноцінних, активних і творчих громадян нашого суспільства, що є неможливим без толерантного, небайдужого, активного – гуманістичного ставлення педагога до вихованців. Тобто, для розвитку

званих вище завдань визначальне значення має особистість педагога.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Провідними сучасними українськими вченими в галузі спеціальної освіти розроблений проект стандарту вищої освіти України зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» (С.П. Миронова, Н.Г. Пахомова, С.В. Федоренко, М.К. Шеремет), яким передбачається серед інших формування гуманістично орієнтованих компетентностей майбутніх фахівців.

Аналіз загальних та спеціальних психолого-педагогічних досліджень, присвячених підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти, свідчить про те, що ця проблема вивчалася в таких аспектах: обґрунтування теоретичних засад професійної підготовки педагогів (Н. Бібік, В. Гриньова, В. Євдокимов, І. Зязюн, В. Лозова, О. Мороз, І. Прокопенко, О. Савченко, В. Семиченко, А. Троцько); висвітлення сутності спеціальної освіти (І. Бгажнокова, Г. Дульнев, Г. Кумарина, В. Лубовський, В. Мохова, М. Певзнер); розкриття сутності професійної діяльності корекційного педагога (А. Богомолова, Л. Волкова, М. Фомічова, Т. Філічева, Г. Чіркїна, М. Шеремет); висвітлення деяких шляхів підготовки корекційних педагогів (В. Акименко, В. Дудьєв, О. Жукотинська, О. Китик, Н. Харченко); теоретико-методичні засади проблеми підготовки педагогів спеціальної дошкільної освіти для забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку (В. Засенко, А. Колупаєва, С. Миронова, Н. Назарова, В. Синьов, О. Таранченко, Н. Шматко, В. Яфаєва та ін.).

Однак, не зважаючи на зростаючий науковий інтерес до цієї проблеми, слід зазначити, що фундаментальних та прикладних досліджень, проведе-

них в Україні, з проблеми формування професійної компетентності педагогів спеціальних дошкільних навчальних закладів у сфері розвитку, навчання і виховання дітей із затримкою психічного розвитку практично не існує [3]. Недостатньо розроблена, на нашу думку, також є проблема підготовки майбутнього вихователя до формування у дітей із ЗПР таких важливих моральних якостей як доброзичливість, комунікабельність, людяність [4].

Формулювання цілей статті. Мета статті – науково обґрунтувати теоретико-методичні засади забезпечення готовності майбутніх дефектологів спеціальних дошкільних закладів до формування особистості дітей із затримкою психічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження свідчать про те, що професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців спеціальної освіти у вищих навчальних закладах спрямована на формування у них системних знань і педагогічних умінь, готовності до інноваційної діяльності, готовності до безперервного збагачення професійних можливостей та удосконалення особистісних якостей, на формування активної, гуманістичної професійної позиції.

До професії педагога спеціальної освіти висуваються певні вимоги (професіограма): він повинен бути глибоко компетентним й мати наступні якості:

- гуманістична переконаність, громадянська й моральна зрілість;
- пізнавальна й педагогічна спрямованість;
- захопленість професією, любов до дітей;
- вимогливість до себе й навколишнім, справедливість, витримка й самокритичність;
- педагогічна творча уява й спо-

стережливість;

- щирість, скромність, відповідальність, твердість і послідовність у словах і діях.
- мати систему загальнотеоретичних і спеціальних професійних знань, сукупність і широта яких формує в нього уявлення про типологію й структуру аномального розвитку, про способи попередження й подолання тих чи інших аномалій розвитку, про методи психолого-педагогічного впливу.

Кожен педагог незалежно від предмету його спеціалізації повинен відповідати певним загально-професійним вимогам, володіти сукупністю загальнолюдських якостей особистості, педагогічними знаннями і вміннями, необхідними для його успішної професійної діяльності. Знання, набуте людством, фіксується в знаках природних і штучних мов, наприклад у текстах. Аналіз сутності знання, його становлення, критеріїв істинності та цінності є предметом галузі філософії епістемології [6]. У пострадянських країнах частіше вживається термін теорія пізнання або гносеологія. Тоді як епістемологія більше зосереджена на структурі самого знання, гносеологія розглядає в першу чергу процес отримання знань суб'єктом пізнання [8]. З іншого, практичного боку, педагогіка вивчає не саму суть знання, а методи його ефективної передачі [5].

У філософії знання визначається як продукт суспільної, матеріальної і духовної діяльності людей; як ідеальний вираз в знаковій формі об'єктивних властивостей і зв'язків світу, природного і людського [6]. У психології – це результат процесу пізнання дійсності, адекватне її відображення у свідомості людини у вигляді уявлень, суджень, умовиводів, теорій.

У педагогіці знання розглядається як «правильне відображення дійсності в мисленні людини; перевірений суспільною практикою результат процесу пізнання». Загальноповжитим розумінням знання як володіння відомостями, обізнаності в якійсь галузі сукупності відомостей. У педагогічних дослідженнях часто вживається визначення знання як «здатності включати отриману інформацію в різні види діяльності» [5]. Характер використання знань різний: вони можуть бути відтворені цілком; застосовані в своєму вузько функціональному вигляді; коли з усієї сукупності знань затребується лише будь-який мінімум властивостей, необхідних для вдосконалення конкретної дії; використані з урахуванням істотних зв'язків. Якість знань визначається тим, наскільки вони широко включаються в різні види діяльності. Знання не існують самі по собі, вони накопичуються індивідом і збагачуються, реалізуються в діяльності. Специфіка педагогічних знань в тому, що вони збагачені особистісним ставленням до них педагога, пропущені через його світосприйняття, його досвід, специфіку його мислення. Ядро професійно-педагогічних знань складають фундаментальні знання в галузі педагогіки і психології, світоглядні та методологічні знання, технологічне знання.

Готовність майбутнього педагога спеціального дошкільного закладу до формування особистісних якостей у дітей з ЗІП є одним з важливих показників його компетентності. Лише збалансованість професійної та особистісної її складових забезпечує належний рівень інформативної та технологічної грамотності майбутнього дефектолога. Ефективність формування у студентів вказаної готовності визначається єдністю зовнішніх

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

(оптимізацією змісту, форм і методів освітнього процесу) і внутрішніх (активізацією власних сутнісних сил, потенційних можливостей, суб'єктної діяльності) детермінант.

Концепція збалансованості професійної та особистісної складових готовності майбутнього педагога спеціального дошкільного закладу до формування особистісних якостей у дітей з ЗПР, що є одним з важливих показників його компетентності, може бути практично реалізована саме в контексті гуманістичної парадигми освіти, коли педагогічний процес розуміють як суб'єкт-суб'єктну взаємодію педагогів та вихованців, при цьому найголовнішою метою педагога є з одного боку створення найсприятливіших умов для саморозвитку дитини, а другого – сам педагог має можливість розвитку, самоактуалізації [1; 2; 4]. Наше дослідження базується на роботах професора Т.І. Поніманської, яка розробила концептуальні засади створення моделі системи підготовки студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку [9]. Провідні принципи такої підготовки – це:

- суб'єктність (особистість студента виступає одночасно і як суб'єкт розвитку педагогічної діяльності і як суб'єкт саморозвитку педагогічної діяльності);
- полісуб'єктність (взаємодія всіх суб'єктів виховання);
- багатоаспектність (підготовка охоплює такі блоки: аксіологічний, організаційний, методичний, результативний);
- системність (підготовка майбутніх вихователів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку набуває ефективності, якщо здійснюється як система, що передбачає взаємо-

дію прямих і опосередкованих чинників їх особистісно-професійного розвитку);

- концептуальна цілісність і структурна завершеність (здійснення на основі гуманістичної парадигми за етапами професійного становлення майбутнього вихователя) [9].

Гуманістична парадигма освіти – це насамперед установка на дитину як на самоцінність, її розуміння і прийняття; здатність здійснювати різні види міжсуб'єктної діалогічної взаємодії; ставлення до себе як суб'єкта гуманістичних перетворень педагогічного процесу. Дані, одержані експериментальним шляхом, засвідчують наявність суперечності між внутрішньою спрямованістю педагога на необхідність здійснення гуманістичної взаємодії з дитиною та орієнтованістю педагогів у практичній роботі на навчальний характер педагогічного процесу за домінуючою позицією дорослого, що відповідно ставить дитину в позицію об'єкта взаємодії. Причинами виникнення означеної суперечності є: наявність усталеного педагогічного досвіду здійснення навчально-дисциплінарної моделі взаємодії, недостатня здатність педагога до розуміння дитини, відсутність налаштування вихователя на розвиток саморефлексії. Наявність таких суперечностей дозволяє стверджувати, що для організації гуманістичної взаємодії педагога і дітей необхідна відповідна підготовка у вищому навчальному закладі. Виходячи з актуальності проблеми, нами була розроблена програма експериментальної роботи і визначена загальна цільова установка дослідження: визначити педагогічні умови підготовки студентів до формування особистісних властивостей у дітей із ЗПР.

В результаті аналізу змісту

них планів і програм, нами було встановлено, що характеристика вимог, яка висувається до якості освітнього процесу підготовки фахівців до формування особистісних властивостей дітей із ЗПР, є недосконалою. За допомогою анкетування, опитування, спостереження за діяльністю студентів, самооцінки готовності до роботи з дітьми із ЗПР було виявлено недостатній рівень готовності майже всіх студентів контрольної і експериментальної груп зі спеціальності «Спеціальна освіта. Логопедія» до формування особистісних властивостей дітей із ЗПР. Оцінюючи *тип готовності* майбутніх дефектологів спеціального дошкільного закладу до формування особистісних властивостей у дітей з ЗПР, ми виділили в ній дві важливі складові - *особистісну та професійну*.

Особистісна складова готовності передбачає сформованість у випускника ВНЗ: культури *потреб*, зокрема духовних; *інтересу* до формування особистісних властивостей у дітей з ЗПР; соціально-моральних та пізнавальних *мотивів* реалізації даного напрямку педагогічної діяльності; наукового *світогляду* та *стійких переконань*; системи *ціннісних ставлень* до світу та себе; базових особистісних *якостей* (сприйнятливості, самостійності, відповідальності, людяності, справедливості, креативності).

Професійна складова готовності передбачає сформованість:

- **теоретичного аспекту** (системи знань про психофізіологічні особливості розвитку дітей із ЗПР та їх специфіку в дошкільному віці; уявлень про особливості і можливості формування особистісних властивостей у дітей з ЗПР; усвідомлення важливості даного напрямку педагогічної діяльності); систематиза-

цію, закріплення, розширення теоретичних і практичних умінь студентів до формування особистісних властивостей дітей з ЗПР; визначати конкретні навчально-виховні та корекційні завдання з урахуванням індивідуальних особливостей дітей із ЗПР;

- **технологічного аспекту** (використовувати впливів, заснованих на даному підході до формування особистісних властивостей дітей із ЗПР; застосувати найефективніші й доцільні методи, форми, способи, прийоми формування особистісних властивостей дітей з ЗПР).

Орієнтуючись на взаємозв'язок критерії оцінки та аспектів формування особистісних властивостей у дітей з ЗПР, показники та складові інтегрального утворення ми виділили чотири її типи. Характеристика особливості кожного.

Творчий. До даного типу належать майбутні дефектологи, які не тільки поєднувалися особистісними складовими, а й мали професійну складову. Ці студенти виділили необхідною системою знань про психофізіологічні особливості розвитку дітей із ЗПР та їх специфіку в дошкільному віці, про особливості формування особистісних властивостей у дітей з ЗПР, усвідомлювали важливість даного напрямку педагогічної діяльності, мали сформовані практичні уміння з формування особистісних властивостей дітей з ЗПР, здатність визначати навчально-виховні та корекційні завдання з урахуванням індивідуальних особливостей дітей із ЗПР; опанувалися у традиційних та нетрадиційних методах та формах розвитку особистісних властивостей дітей з ЗПР; компетентні.

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

дилися у різних педагогічних ситуаціях. Ця категорія студентів виявляла інтерес до означеного напрямку педагогічної діяльності, характеризувалася чіткими переконаннями, свідомим прагненням реалізувати мету. Вони виявилися емоційно сприйнятливими та чуйними до дітей, спроможними діяти самостійно та виявляти креативність. Майбутні дефектологи цього типу вирізнялися розвинутою педагогічною рефлексією, ціннісним самоствавленням, адекватною самооцінкою. Позитивна модифікація проявів проявлялася стабільно.

Аналітично-перетворювальний. Майбутні дефектологи даного типу характеризувалися умінням аналізувати ситуації, висловлювання, вчинки дітей з ЗПР; порівнювати наявний в них рівень сформованості особистісних властивостей із можливим і бажаним; вносити елементи самодіяльності у свої педагогічні дії. Вони володіли оптимальним набором необхідних знань про психолого-педагогічні особливості дошкільників з ЗПР, вікові та індивідуальні особливості розвитку їхньої особистості, методи та форми особистісних властивостей дітей. Водночас мала місце певна розбіжність між знаннями цих студентів та характером типової для них поведінки. Остання була недостатньо впевненою, природною, творчою. Професійна складова готовності розвинена в них краще, ніж особистісна. Зокрема це стосується недостатньої сформованості вольових рис характеру, надмірної самокритичності, звички сумніватися та перестраховуватися.

Ситуативно-конфліктний. Майбутні педагоги даного типу характеризувалися середнім рівнем сформованості знань про психофізіологічні особливості розвитку дітей із ЗПР та їх специфіку в дошкільному віці,

уявлень про особливості і можливості формування особистісних властивостей у дітей з ЗПР, вирізнялися нестійкістю проявів поведінки. В одних ситуаціях вони поводитися впевнено, приймали виважені рішення, діяли конструктивно, виявляли креативність, застосовували адекватні ситуації та стану дитини методи й прийоми формування особистісних властивостей у дітей з ЗПР, домагалися високих результатів. В інших – поводитися надміру різко, тиснули на дітей, намагалися домінувати, вдавалися до навчально-дисциплінарної, а не особистісно-орієнтованої моделі спілкування з ними, що продукувало конфлікти, непорозуміння, гальмувало формування особистісних якостей дошкільників. Критичність в них переважала над самокритичністю, самооцінка була здебільшого неадекватною, рівень домагань – зависоким. Професійна та особистісна складові готовності до формування у особистісних властивостей у дітей з ЗПР розвинені у них на задовільному рівні.

Репродуктивний. Віднесені до даного типу майбутні педагоги орієнтувалися виключно на дотримання мінімально необхідних вимог, розроблених авторитетними іншими норм, виконання приписів і розпоряджень. Звичну тактику своєї поведінки вони переносили на формування у дітей особистісних властивостей. Вони досить жорстко регламентували діяльність дітей, визначали, що їм робити «необхідно», а чого «не можна». Вони обмежували творчу ініціативу дошкільників, спрямовували їхню активність на досягнення визначеного ними результату, використовували традиційні способи і прийоми розв'язання проблемної ситуації. Особистісна та професійна складові готовності до

формування особистісних властивостей у дітей з ЗПР розвинені у даній категорії майбутніх педагогів недостатньо. Педагогічна рефлексія, адекватна самооцінка, самоконтроль діяльності знаходяться на зародковому рівні сформованості.

З огляду на те, що понад половини майбутніх педагогів віднесено нами до двох останніх типів готовності до формування у дітей з ЗПР особистісних властивостей, процесу їхньої професійної, а особливо особистісної підготовки доцільно приділити більше уваги.

З цієї метою в ході дослідження нами розроблено і апробовано *модель підготовки студентів до роботи з дітьми з затримкою психічного розвитку*. Компетентнісний підхід у дослідженні передбачав наступні цілі:

- систематизацію, закріплення, поглиблення і розширення теоретичних знань і практичних умінь студентів з формування особистісних якостей дітей з ЗПР;
- усвідомлення психофізіологічних особливостей розвитку дітей із ЗПР;
- формування основних педагогічних умінь, що включають вміння здійснювати кваліфіковане навчання, виховання в дітей особистісних властивостей;
- здатність визначати конкретні навчально-виховні та корекційні завдання з урахуванням індивідуальних особливостей дітей із ЗПР;
- розвитку вміння методично грамотно будувати навчально-виховну, корекційну роботу (використовуючи різноманітні форми, методи і засоби відповідно до поставлених конкретних завдань);

- залучення студентів до корекційно-розвивальної роботи з дітьми з ЗПР;
- реалізація у ВНЗ педагогічного профілю інтегрованого підходу до організації освітнього процесу;
- вправлення студентів у можливості самовизначатися, самостійно обирати, надавати перевагу, приймати власні рішення, проявляти креативність;

забезпечення балансу професійної та особистісної (світоглядної позиції, ціннісних орієнтацій, емоційних, соціально-моральних та вольових якостей) складових готовності майбутніх педагогів до формування особистісних властивостей у дітей із затримкою психічного розвитку.

На формуальному етапі дослідження ми провели лекційні, практичні, консультативні, тренінгові заняття, розробили програму педагогічної практики з метою підвищення готівності студентів до формування особистісних властивостей дітей із ЗПР. Наприклад, достатньо ефективними були практичні заняття за темами: «Прийоми корекційної роботи з дітьми із різними типами ЗПР», «Основні умови навчання та виховання дітей із ЗПР», «Значущість формування особистісних якостей у дітей із ЗПР» та ін. Результати контрольного етапу дослідження свідчать про ефективність запропонованої нами моделі підготовки майбутніх фахівців до роботи з дітьми із ЗПР. Так, якщо на початку експерименту високому рівню в експериментальній групі відповідало 13% студентів, то наприкінці цей рівень значно виріс і становив 54% студентів. Середній рівень хоч і залишився міжмежду на тій же позначці у 32%, але вже в рахунок тих, хто був віднесений на початку експерименту до низького рівня.

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У свою чергу низький рівень значно знизився: якщо під час констатувального етапу цьому рівню відповідало 53% студентів групи, то на контрольному етапі цей рівень зменшився до 14%, тобто на 39%. Результати контрольної групи свідчать про те, що покращення показників не відбулося.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Готовність майбутнього дефектолога спеціального дошкільного закладу до формування особистісних якостей у дітей з ЗПР є одним з важливих показників його компетентності. Лише збалансованість професійної та особистісної її складових забезпечує належний рівень інформативної та технологічної грамотності майбутнього педагога. Ефективність формування у студентів вказаної готовності визначається єдністю зовнішніх (оптимізацією змісту, форм і методів освітнього процесу) і внутрішніх

(активізацією власних здатностей, потенційних можливостей, суб'єктивної діяльності) детермінант.

Проведене експериментальне дослідження дозволило зробити висновок, що запропонована модель підготовки майбутніх дефектологів до формування особистісних властивостей дітей із ЗПР сприяє ефективній взаємодії з дітьми з особливими потребами, дає можливість вирішувати спеціальні професійні завдання, вміти застосовувати психолого-педагогічні знання в різних видах навчально-виховної діяльності в ДНЗ. До перспективних напрямів, що вимагають подальшого поглибленого вивчення, можна віднести: створення методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх дефектологів до формування особистісних властивостей у дітей з ЗПР.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бех І.Д. *Нова педагогічна позиція як предмет наукового осмислення* / І.Д. Бех // *Проблеми професійної підготовки вчителя школи майбутнього: зб. м-лів Всеукр. наук.-практ. конф. – Мелітополь, 2002. – Т. 1. – С. 4-14.*
2. *Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності: монографія / за наук. ред. Т.І. Поніманської, І.М. Дичківської. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 208 с.*
3. *Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія / А. А. Колупаєва. – К. : Самміт-Книга, 2009. – 272 с.*
4. *Панько Е.А. Психология личности и деятельности педагога дошкольного образования: [монография] / Е. А. Панько. – Минск: БГПУ, 2005. – 231 с.*
5. *Педагогіка (опорний конспект). Навчально – методичний посібник / Яковенко Валерій Семенович, Рацул Анатолій Борисович, Турчак Анатолій Леонідович. – Кіровоград, 2001. – 72 с.*
6. *Петрушенко В. Л. Епістемологія як філософська теорія знання / В. Л. Петрушенко. – Львів: Держ. ун-т "Львів. політехніка". – Л., 2000. – 296 с.*
7. *Поніманська Т. І. Виховання людяності: [методичний посібник] / Т. І. Поніманська, О. А. Козлюк, Г. В. Марчук. – 2-ге вид. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 160 с.*
8. *Поніманська Т.І. Формування гуманістичної особистісно-професійної позиції у процесі підготовки вихователя [Електронний ресурс] / Т.І. Поніманська // *Духовність особистості. – 2013. – Вип. 6. – С. 143-150.**

4. **Поніманська Т.І.** Модель системи підготовки студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку/ Т.І. Поніманська // *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету.* – 2012. – Вип. 5. – С. 38-43.

TRANSLITERATION OF REFERENCES:

1. Bekh I.D. Nova pedahohichna pozytsiia yak predmet naukovooho osmyslennia / I.D. Bekh // *Problemy profesiinoi pidhotovky vchytelia shkoly maibutnoho: zb. m-liv Vseukr. nauk.-prakt. konf. – Melitopol, 2002. – T. 1. – S. 4-14.*
2. *Humanistychnе vykhovannia ditei doshkilnoho viku v konteksti innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti: monohrafiia / za nauk. red. T.I. Ponimanskoї, I.M. Dychkivskoi. – Rivne: Volynski oberehy, 2012. – 208 s.*
3. Kolupaieva A. A. Inklusyivna osvita: realii ta perspektyvy : monohrafiia / A. A. Kolupaieva. – K. : Sammit-Knyha, 2009. – 272 s.
4. Panko E.A. Psykhohohyia lychnosty y deiatelnosty pedahoha doshkolnoho obrazovanyia: [monohrafiia] / E. A. Panko. – Mynsk: BHPU, 2005. – 231 s.
5. *Pedahohika (opornyj konspekt). Navchalno – metodychnyi posibnyk / Yakovenko Valerii Semenovykh, Ratsul Anatolii Borysovykh, Turchiak Anatolii Leonidovykh. – Kirovohrad, 2001. – 72 s.*
6. Petrushenko V. L. Epistemolohiia yak filosoofska teoriia znannia / V. L. Petrushenko. – Lviv: Derzh. un-t "Lviv. politekhnik". – L., 2000. – 296 s.
7. *Ponimanska T. I. Vykhovannia liudianosti: [metodychnyi posibnyk] / T. I. Ponimanska, O. A. Kozliuk, H. V. Marchuk – 2-he vyd - Rivne: Volynski oberehy, 2012.–160 s.*
8. *Ponimanska T.I. Formuvannia humanistychnoi osobystisno-profesiinoi pozytsii u protsesi pidhotovky vykhovatelya [Elektronnyi resurs] / T.I. Ponimanska // Dukhovnist osobystosti. – 2013. – Vyp. 6. – S. 143-150.*
9. *Ponimanska T.I. Model systemy pidhotovky studentiv do humanistychnoho vykhovannia ditei starshoho doshkilnoho viku/ T.I. Ponimanska // Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladykh osvity: Zbirnyk naukovykh prats. Naukovi zapysky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. – 2012. – Vyp. 5. – S. 38-43.*

DEVELOPMENT OF FUTURE DEFECTOLOGISTS TO FORMING PERSONALITY OF CHILDREN WITH PROBLEM OF MENTAL DEVELOPMENT

RUDENKO Natalia,

PhD in Humanities, Psychologies, Docent at the Department of Pedagogics and Psychology (Preschool and Corrective) at the prof. T.I. Ponimanska at Rivne State Humanitarian University, Ukraine

E-mail: Natalia9A147@gmail.com

ЗМІСТ

Розділ 1.

Г.І. ЧЕЛПАНОВ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ ЯК САМОСТІЙНОЇ НАУКИ	9
МАНОХА Ірина	
Вступне слово	10
ЧЕЛПАНОВ Г.І.	
Мозг и Душа (фрагмент)	12

Розділ 2.

ПСИХОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	37
БЕЛОВОЛ Е.В., БОЙКО З.В., РАДЫШ И.В., ШУРУПОВА Е.Ю., Возраст счастью не помеха: социальные детерминанты благополучного старения*	38
МУДРАК М.А., ВАСИЛЬКІВ О.В., Мовні лакуни з погляду психолінгвістики	48
МУРАНЕНКО К.Ю., Психологічні особливості неповнолітньої особи як суб'єкта адміністративного правопорушення	56
МУХАНОВА О.М., ШЕПЕЛЄВА О.В., Міжособистісні конфлікти в освітньому середовищі	64
ОВДІЄНКО І.М., Соціально-психологічні чинники суб'єктивного благополуччя особистості	73
РУДЕНКО Н.М., Готовність майбутніх дефектологів до формування особистості дітей із затримкою психічного розвитку	81

Розділ 3.

ПЕДАГОГІКА МАЙБУТНЬОГО: ТЕХНОЛОГІЇ ПЛЕКАННЯ ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ	91
БОЛЮБАШ Н.М., Інтелектуальний аналіз даних у системах електронного навчання вищих навчальних закладів	92
ГАВРИЛЮК С.М., ПОЛІЩУК О.В., Алгоритм підготовки майбутніх вихователів із фізичного виховання дошкільників	99
ДРАГУНОВА В.В., Технологія забезпечення реалізації моделі впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти	116
ЖИТЄНЬОВА Н.В., Принципи підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до застосування технологій візуалізації	125

ЗМІСТ

KOZLOVSKA ANNA, GLUBOKA NATALIA, To the problem of individualized learning/teaching in higher educational institutions.....	135
МОВА Л.В., Сучасний танець як можливість творчого розвитку та соціалізації особистості.....	143
НІКІТИНА І.В., Гендерна толерантність педагога в процесі адаптації особистості першокурсників.....	152
ЯВОРСЬКА Т.М., Роль освітнього середовища у процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців.....	161
Розділ 4.	
ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНИ, СУСПІЛЬСТВА І КУЛЬТУРИ: ВИМІРИ ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ	170
ВЕРНУДІНА І.В., Філософсько-психологічні чинники буття людини в глобалізованому світі	171
Розділ 5.	
ПСИХОЛОГІЧНІ, ПЕДАГОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	180
АЛЕКСССНКО Н. В., Конфліктологічна компетентність майбутнього інженера: теорія і практика.....	181
ВАСИЛИШИНА О.В., Конкурентоспроможність майбутніх фахівців митної справи завдяки формуванню професійних навичок	191
ДИМАР Н.М., СТАРОСТЕНКО О.В., КРАВЧУК М.Г., Шляхи підвищення мотивації до навчання студентів-іноземних громадян при вивченні медичної біології.....	199
ЖЕЛЯСКОВ В.Я., Сутність та специфіка екстремальних умов професійної діяльності майбутніх судноводіїв.....	209
ІЛЬЧЕНКО А.М., ВОВК М.О., Стан сформованості мотивації до навчання у здобувачів вищої освіти.....	219
КОВАЛЕНКО О.В., Засоби формування мовленнєвої компетенції у студентів немовних спеціальностей.....	227
КОВАЛЬ С.М., УСКОВА Л.В., Комунікативна компетенція майбутнього фахівця з соціальної роботи крізь призму вивчення англійської мови	238
КУЧЕРЕНКО І. І., Аналіз результатів контролю знань з дисципліни “інформаційні технології у фармації” для студентів фармацевтичного факультету НМУ імені О.О. Богомольця	247
ЛІСОВИЙ В.М., КАПУСТНИК В.А., ФОМІНА Л.В., ЗАВГОРОДНЯ Н.І., ГОРЕЦЬКА А.М., Психолого-педагогічний супровід якості вищої освіти у Харківському національному медичному університеті.....	256

ЛУЩИК Ю.М., ПІКУЛИЦЬКА Л.В., Теоретико-педагогічні засади підготовки майбутніх аграріїв у закладах вищої освіти Великої Британії.....	268
ОНИЩЕНКО Т.Є., РЯБОКОНЬ О.В., ОНИЩЕНКО В.Ф., САВЕЛЬЄВ В.Г., Дистанційні технології в системі підвищення кваліфікації викладачів	277
ХМЕЛЬНИКОВА Л. І., МАСЛАК Г.С., БІЛЬЧУК В.С., Підготовка до професійної діяльності студентів-провізорів у процесі вивчення фізичної і колоїдної хімії на підставі інтегрально - модульного підходу.....	284
ЧЕРЕДНІЧЕНКО Г.А., Іншомовна підготовка інженерів-технологів харчової галузі у зво: аналіз результатів експериментального дослідження.....	293
Розділ 6.	
СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ БУТТЯ ЛЮДИНИ	301
МАКУХ О.І., Психічні стани людини в новій соціальній реальності.....	302